

Centrum
Ontmoeting in
Levensvragen

‘Een walske rond de tafel’

Edward Hopper, *Automat*, 1927

over Buurttafels in Hatert

Henk van den Berg, Kees Scheffers

*Ik dans een walske rond de tafel
Ne stap naar voor, twee achteruit
'k Heb mijne tricolore hoed op
Ne valse neus op mijne snuit*

*Maar zolang da'k hier alleen dans
Haalt dat allemaal niet veel uit
't Is die eenzaamheid, eenzaamheid
Eenzaamheid, hoe raak ik ze kwijt*

(uit: Rustige Ouwe Dag, Tekst en muziek: Urbanus)

*'Vraag je naar de zin, dan antwoorden zij
met het verhaal van hun leven.'*

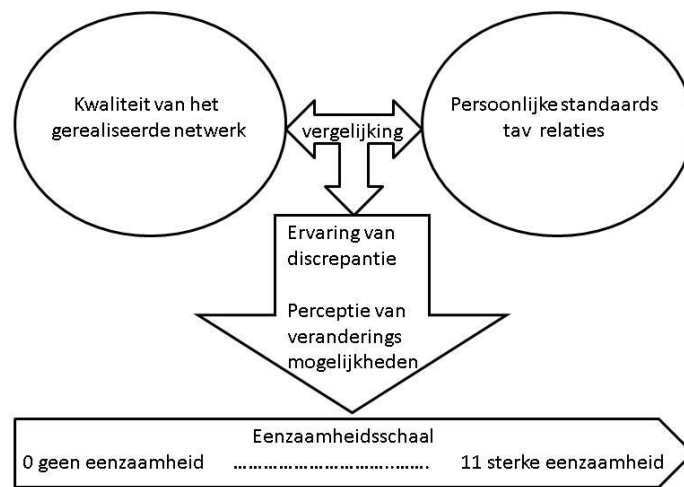
(George Conrad)

Inhoud

Eenzaamheid.....	4
Buurttafel als werkvorm	5
Ontwikkelproces Buurttafels Hatert	6
Effecten	8
Borging.....	9
Terugkijkend	9
Aandachtspunten bij toepassing van de Buurttafel.....	9
Bijlage 1.....	11
Verslag van de Buurttafel Jadestraat op 7 november 2012	11
Verslag van uitvoering van de Buurttafel Irene Vorrinkstraat op 4 juni 2013	14
Verslag van uitvoering van de Buurttafel Zijpendaal-Muiderslot op 17 juni 2013.....	16
Bijlage 2.....	17
Buurtgerichte Sociale Activering.....	17
Buurtreminiscentie	19

Eenzaamheid

De ontwikkeling van de Buurttafel, zoals hierna wordt beschreven, vond plaats binnen een grootschalige aanpak om eenzaamheid in de Nijmeegse Hatert te bestrijden. Eenzaamheid als overkoepelde term biedt te weinig houvast voor gerichte interventies. Vandaar dat COiL eenzaamheid ziet als een complex van factoren. Het COiL baseert zich hierbij op de studie *Eenzaamheid en dan?*, geschreven door Tineke Fokkema en Theo van Tilburg, in opdracht van de stichting Sluyterman van Loo, in oktober 2005. Het gaat vooral om de kwaliteit van het gerealiseerde netwerk, de persoonlijk standaards ten aanzien van relaties en persoonlijke perceptie van veranderingsmogelijkheden. Deze factoren hangen met elkaar samen, zoals weergegeven in de onderstaande figuur.

Factoren die invloed hebben op eenzaamheid

Een factor die in het genoemde rapport niet is genoemd is zingeving. 'Veel van wat eenzaamheid wordt genoemd is een gebrek aan zingeving.' (Thijs Tromp). Volgens de visie van COiL is aandacht voor zingeving en levensvragen van belang voor een goede geestelijke gezondheid, voor (helpen) voorkomen van isolement, voor het verminderen van de zorgconsumptie en voor het stimuleren van de participatie in de samenleving. COiL zet zich in voor burgers door ruimte te geven aan gevoelens van zinloosheid en voor zorgprofessionals door hen te helpen de aandacht voor zingeving en levensvragen te verankeren in hun dagelijks werk.

In dit kader is de ontwikkeling van de Buurttafel een van de vormen om te reageren op de groeiende eenzaamheid onder burgers.

Buurttafel als werkvorm

De hier beschreven Buurttafel is een concrete werkvorm die past in de methodes voor Buurtgerichte Sociale Activering (BSA) en Buurtreminiscentie. Zie de bijlage voor een gedetailleerde beschrijving van deze methoden. Het 'Buurtgesprek' of 'Buurttafel', is als werkvorm gericht op de leefwereld van mensen, in een buurt of wijk, of zoals hier in een straat of wooncomplex. Deze werkvorm is afgeleid uit andere gespreksmethodieken, vooral de narratieve methode en de focusgroep-methode.

In de oorspronkelijke opzet van de werkvorm vertellen bewoners en werkers van de wijk elkaar verhalen: verhalen die ze graag willen vertellen, rond een thema of een specifieke vraag. Het thema is zodanig gekozen dat het relevant is voor deze buurt en breed genoeg is om mensen spontaan te laten vertellen. Er is een neutrale gespreksleider die mensen uitnodigt om (zonder zich in te houden) hun eigen verhaal te vertellen. De aanwezigen spreken met elkaar in kleine groepen van maximaal 10 personen onder begeleiding van de gespreksleider.

Het doel van de bijeenkomst is een beter inzicht voor werkers in wat mensen bezighoudt. Wat zijn hun vragen, hun behoeften en hun ervaringen? Dit (betere) inzicht ontstaat als werkers persoonlijk komen luisteren en betrokken zijn.

Een achterliggende doelstelling is om de logica van de leefwereld te begrijpen. Zijn er mogelijk patronen te herkennen in de verhalen? De verdieping van de kennis, die zo wordt verkregen, kan worden aangewend om beter beleid te formuleren en vraaggerichte voorzieningen en infrastructuur te realiseren

Het effect op de aanwezigen is een grotere betrokkenheid. Waar de methodiek eerder is toegepast was deze bedoeld om mensen te horen, maar werkte ook betrokkenheid en empowerment uit.

Deze werkvorm is goed te gebruiken om met burgers in contact te komen, burgers zichzelf laten uitspreken, opbouwend in buurten aanwezig te zijn doordat burgers zelf betekenis geven (niet sturend op inhoud maar wel op proces) en om werkers inzicht te geven (alle organisatieniveaus).

Ontwikkelp proces Buurttafels Hatert

De gemeente Nijmegen heeft het initiatief genomen om buurttafels te (laten) organiseren, met als doelstellingen:

- verbinding in de wijk verbeteren;
- meer samenhang;
- stimuleren dat mensen meer voor elkaar kunnen betekenen.

De Projectgroep Aanpak eenzaamheid Hatert in Nijmegen heeft de realisatie van de Buurttafel op zich genomen en voor de ontwikkeling en uitvoering COiL ingeschakeld. Twee medewerkers van COiL hebben in juni 2012 hun visie op het gebruik van de methode van de Buurttafel in de context van eenzaamheid, gepresenteerd in de Projectgroep. De projectgroep besloot met COiL in zee te gaan en stelde een klankbordgroep in, om samen met COiL te komen tot een maatwerk aanbod voor de wijk Hatert.

Naar de mening van de klankbordgroep is de buurttafel in zichzelf geen oplossing voor eenzaamheid. De bedoelde bewoners zullen niet meedoen als eenzaamheid het motief is. De buurttafel kan wel een werkvorm zijn bij screening en behoefte-onderzoek. Ook kan de buurttafel inzicht geven in de aanpak van vervolgacties. De buurttafel vraagt om deelnemers die zelf ook initiatief tonen (de zgn “natuurlijke leiders”) en een groep die in staat is initiatieven verder te dragen. Om deze overwegingen zal de uitnodiging om aan een buurttafel mee te doen gekoppeld moeten worden aan de woonsituatie.

Buurtbeheerders kunnen sleutelfiguren worden in het traject. Er zijn wijkbeheerders, in dienst van de gemeente, en beheerders van wooncomplexen, in dienst van de wooncoöperaties. Maar er zijn ook bewoners die als vrijwilliger ruimte(n) in een flat of wijkgebouw beheren. Het is van belang goed te kijken welke rol deze beheerders (kunnen) spelen in het stimuleren of juist ontmoedigen van bewoners.

Voor de klankbordgroep is het hoofddoel van de buurttafelgesprekken:

- verder verkennen van mogelijke problemen van deelnemers;
- behoeften van bewoners peilen voor een eventueel vervolg met elkaar.

Voor de concrete invulling van de buurttafel-gesprekken kiest de klankbordgroep aanvankelijk voor:

- de groepen uitnodigen per locatie (bv flat, portiek of enkele verdiepingen);
- maximum aantal deelnemers per groep 8-10;
- het uitnodigen van de deelnemers via de directe benadering door de werkers, omdat dit naar verwachting het meest effectief is;
- bij elke groep ook een of meer werkers als deelnemer mee laten doen;
- een onafhankelijk gespreksleider inzetten.

De selectie zou dan bestaan uit twee wijkbeheerders, bewoners die door wijkverpleegkundigen worden geselecteerd en bewoners die reageren op een persoonlijke uitnodiging.

De buurttafel zou dan bestaan uit 6-8 bewoners, 2 beheerders, 2 werkers en gespreksleiding.

Er worden twee locaties gekozen die voor een buurttafel in aanmerking komen. Het zijn twee wooncomplexen waar de gemeten eenzaamheid significant hoog is: de Jadestraat en de Zijpendaalsestraat. De klankbordgroep kiest voor de Jadestraat om de eerste buurttafel te organiseren.

Door voortschrijdend inzicht in de klankbordgroep kwam een andere optie naar voren. Waarom zouden niet alle adressen van het complex uitgenodigd kunnen worden? Deze aanpak is aantrekkelijk omdat alle bewoners van een wooncomplex worden bereikt. De wijkverpleegkundigen en ouderenadviseur van het Swon hebben hun eigen contacten die zij persoonlijk uitnodigen. Medewerkers van COiL gaan de bewoners van de overige adressen persoonlijk uitnodigen. Deze verandering in de benadering van de bewoners zorgt er voor dat de opkomst nogal ongewis is. Daar is het volgende op gevonden. De mensen die de buurttafel bezoeken worden ontvangen en in kleine groepjes van ongeveer 10 personen verdeeld. De aanwezige werkers verdelen zich over de groepjes. Deze nieuwe opzet is besproken in de Projectgroep en besloten is deze lijn te volgen.

Uiteindelijk is er in de Projectgroep voor gekozen drie buurttafels te organiseren, in de Jadestraat, de Irene Vorrinkstraat en de Zijpendaalstraat/Muiderslotstraat. De betreffende bewoners zijn allen persoonlijk uitgenodigd. Voor elke uitvoering van de buurttafels is de volgende opzet gevolgd:

- Vanaf 10.00u/14.00u zijn de deelnemers welkom.
- Er zijn twee à drie tafels ingericht voor 8 – 10 personen .
- Deelnemers krijgen bij binnenkomst koffie en gebak.
- gespreksleider van COiL verwelkomt de deelnemers en begeleidt ze naar een tafel.
- Op de tafels liggen 10 oude foto's, zodat de deelnemers alvast met elkaar in gesprek kunnen over de foto's.
- Een van de gespreksleiders gaat ook aan tafel zitten.
- Als er 8 – 10 deelnemers aan een tafel zitten begint de gespreksleider met de vraag: wie kan iets vertellen over een ontmoeting die altijd is bij gebleven?
- De gespreksleider maakt een rondje zodat iedere deelnemer de gelegenheid krijgt iets te zeggen.
- De gespreksleider brengt het gesprek op de kenmerken van een goede ontmoeting.
- Dan kan de vraag aan de orde komen of de deelnemers meer mensen in hun eigen omgeving zouden willen ontmoeten.
- Vervolgens kunnen de andere vragen, die op de uitnodiging staan, aan de orde komen.
- De gespreksleider noteert de opmerkingen van de mensen en hun huisnummer zodat zij een verslag van de bijeenkomst kunnen krijgen.
- Gespreksvorm is de dialoog, geen discussie.
- Expliciet aandacht voor zin- en betekenisgeving (wat betekent dit voor u?)

De opkomst was zeer bemoedigend. In totaal waren 48 bewoners aanwezig bij de drie bijeenkomsten.

De verslagen van de bijeenkomsten staan in de bijlage 1.

Effecten

De Buurttafels in Hatert leverden een goed beeld van de stemming onder bewoners van de locaties waar deze bijeenkomsten werden gehouden. De stemming verschilde duidelijk per locatie. Bij de Jadestraat was sprake van achterdocht en conflict. Bij de Irene Vorrinkstraat was er voornamelijk sprake van onbekendheid met de woonsituatie doordat veel bewoners nog maar net hier woonden. In de Zijpendaal/Muiderslotstraat was er ook sprake van nieuwe bewoners, maar de combinatie met een lichamelijke beperking maakte het complexer. Door deze beelden kunnen de werkers meer invoelend inspelen op de leefwereld van de bewoners, zowel de maatschappelijke en culturele context, als de individuele levenservaring die in de verhalen naar voren kwam.

Door deelname van buurtbeheerders en werkers aan de bijeenkomsten is de vertrouwensband tussen bewoners, buurtbeheerders en werkers toegenomen, wat essentieel is voor het slagen van een vraaggericht trajecten.

Door de gekozen aanpak werden de betrokken bewoners op *outreaching* wijze benaderd, waardoor zij zich gezien wisten.

De narratieve vorm en de geboden veiligheid in de bijeenkomsten zorgden voor meer inzicht in de complexiteit van de behoeften van de deelnemers, inzicht in de vraag achter de vraag.

Voor een aantal deelnemers was een duidelijke verbetering vast te stellen van hun probleemoplossend vermogen, door het delen van informatie en door het stimulerende effect dat het vertellen van (levens)verhalen heeft op de hoorders.

Deelnemers hebben in de bijeenkomsten, gestimuleerd door de veilige situatie, kunnen vertellen van hun verlieservaringen en hun ervaringen van angst en ongenoegen. Dit zorgt voor de ontdekking van onderlinge overeenkomsten, door de herkenning van elkaars verhalen. De mogelijkheid om verhalen uit te wisselen is op te vatten als een oefenplaats waar deelnemers kunnen leren omgaan met onveilige momenten. De gebrekkige vaardigheid op dit punt is vaak een bron van terugtrekkende bewegingen, die op hun beurt weer eenzaamheid verergeren.

Individuele deelnemers konden hun wensen samen met anderen vertalen naar collectieve oplossingen. Daarmee wordt de buurt het interventiekader en het brandpunt van samenwerking.

De buurttafels zorgen voor meervoudige activering: niet alleen de bewoners worden geactiveerd, maar ook het netwerk van zorgprofessionals en buurtbeheerders.

De organisatie van de Buurttafels is (net als andere activiteiten) een mogelijkheid tot samenwerken met voorzieningen op uitvoerend en beleidsniveau onder duidelijke afspraken: een open overlegstructuur tussen instellingen in de buurt.

Borging

De organisatie van Buurttafels kan door verschillende instanties worden opgepakt. De borging binnen een Sociaal Wijkteam is vanwege de coördinatie waarschijnlijk het meest optimaal. Voor de organisatie van de eerste bijeenkomst kan de deskundigheid van professionele gespreksleiders met aandacht voor zingeving en levensvragen worden ingeroepen. Voor de vervolgbijeenkomsten kan een beroep worden gedaan op vrijwilligers die getraind zijn als gespreksleider (met aandacht voor zingeving en levensvragen). Op beide fronten kan COiL een rol vervullen.

De uitkomsten van de bijeenkomsten, zoals wensen en verwachtingen van bewoners, praktische problemen met woningen, straat of bereikbaarheid, gevoelens van onveiligheid of signalen van conflicten, moeten door de organiserende instantie serieus worden opgepakt. Als er geen tijd of capaciteit beschikbaar om de signalen van de Buurttafels te vertalen in concrete actie, neemt de effectiviteit snel af.

Terugkijkend

De Buurttafel als werkvorm is binnen meerdere methoden inzetbaar. In Hatert was de aanpak van eenzaamheid het kader om deze werkvorm te gebruiken. De Buurttafel is op zichzelf geen wondermiddel om problemen in een straat of buurt op te lossen. Eenzaamheid is op zich al een complex verschijnsel, wat niet binnen één interventie te vangen is. De ontwikkeling van de Buurttafels door het COiL heeft een focus op levensvragen. Hierdoor worden de deelnemers aangesproken op hun behoefte over de “diepere zaken” van het leven met elkaar uit te wisselen. Omdat deze zaken vaak heel persoonlijk zijn en het vertellen de deelnemers kwetsbaar maakt, is er veel aandacht geschonken aan de eerste interacties (de foto’s op de tafels) en de veiligheid binnen de groep. Ook de inzet van geestelijk verzorgers, die competent zijn in het stimuleren van gesprekken over levensvragen, is bij de eerste bijeenkomst essentieel. De getrainde gespreksleider ziet er op toe dat de signalen van de deelnemers op het niveau van levensvragen, existentiële ervaringen, spiritualiteit en zingeving verder geëxploreerd kunnen worden. Juist deze uitdieping zorgt voor een versterking van de onderlinge band tussen de deelnemers.

Aandachtspunten bij toepassing van de Buurttafel

Het gebruik van deze werkvorm als een op zichzelf staande interventie is weinig effectief.

De effectiviteit van deze werkvorm is heel sterk als de gespreksleider de deelnemers aan het begin van het gesprek vraagt : ‘wilt u een verhaal vertellen over...’

Het buurtgesprek dient herhaald te worden, zodat meer mensen en meer werkers betrokken kunnen zijn.

Buurtbeheerders zijn sleutelfiguren in het traject.

Een aparte werkvorm is mogelijk nodig om jongeren te bereiken. Voor jongeren zal de werkvorm (een gesprek in een buurtvoorziening) mogelijk niet aanspreken. Hier dient gezocht te worden naar moderne methoden die jongeren aanspreken (filmopnames, internet).

Bij de bijeenkomsten dienen, voor zover mogelijk en van toepassing, mensen van niet-westerse komaf betrokken te worden. Het is mogelijk effectiever aparte bijeenkomsten te organiseren om het gesprek met burgers van niet-westerse origine op gang te brengen.

Van belang is dat er iets ludieks gekoppeld wordt aan de buurttafel (genoemd werden een rollatorservicepunt en theebransjes). De bewoners moeten afkomen op iets dat leuk en aantrekkelijk is en worden aangesproken op hun kracht en hun mogelijkheid iets bij te dragen.

Gewaarborgd moet worden dat de deelnemers zelf de regie houden over de uitkomst van de gesprekken. Werkers kunnen allerlei beelden hebben over de vervolgacties, maar de deelnemers bepalen het.

Bijlage 1

Verslag van de Buurttafel Jadestraat op 7 november 2012

Aanwezig waren 15 bewoners, de vrijwilliger die de Toermalijn beheert (Wim van Oss), de wijkbeheerder van Talis (Jos Bitter), 1 werker (Anke van Duynhoven, Zichtbare Schakel), en 2 gespreksleiders COiL (Kees Scheffers en Henk van den Berg).

De deelnemers werden bij binnenkomst ontvangen en naar twee tafels begeleid en kregen koffie met vlaai aangeboden (verzorgd door de beheerder van de Toermalijn). Op de tafels lagen afbeeldingen van oude foto's van Nijmegen en het dorp Hatert. Terwijl de deelnemers binnenkwamen ontstond aan de tafels al meteen een gesprek over de foto's.

Op het moment dat ongeveer 8 mensen rond een tafel zaten namen de gespreksleiders (duidelijk herkenbaar aan de badge met het logo van de uitnodiging) heel geleidelijk het gesprek over en begonnen met het structureren van het gesprek rond de vraag: kunt u iets vertellen over een ontmoeting die u altijd is bij gebleven.

Een aantal deelnemers noemde indrukwekkende ontmoetingen, die ook op de andere deelnemers indruk maakten. Iemand vertelde hoe zij in Nijmegen een vriendin van ver van de lagere school weer ontmoet had. Maar ja, ze kent alleen haar meisjesnaam en dat ze in Wychen woont. Wim van Oss gaat op face-book kijken en googlen en ja hoor, hij heeft haar gevonden.

Daarna spraken we over: wat zijn kenmerken van een goede ontmoeting.

De volgende kenmerken werden genoemd:

- wederzijdsheid;
- een prettig gesprek;
- van beide kanten doet men echt mee;
- er wordt gepraat in plaats van oppervlakkig gekletst ;
- het gaat over mij, mij zelf;
- er is aandacht en interesse in elkaar;
- het wordt als verbindend ervaren.

Aan de tafels ontstond een intensieve uitwisseling waarbij alle deelnemers betrokken waren.

De gespreksonderwerpen waren onder andere:

- herinneringen aan vroeger;
- verlies van dierbaren;
- omgaan met emoties;
- wel of niet het achterste van je tong laten zien;
- kerk, geloof, eerste communie;
- misbruik van kinderen in de kerk, in de jeugdzorg en in de scouting;
- dat er zo weinig medebewoners meedoen aan deze buurttafel.

Van groot belang is de veiligheid voor de deelnemers. De vaardigheden van de gespreksleider zijn hier van groot belang. Veel deelnemers noemden voorbeelden van kwetsende of oordelende reacties die zij kregen tijdens een activiteit in de Toermalijn.

Vooraf in het laatste half uur is in de gesprekken gestuurd op de vragen die in de uitnodiging stonden. Hieronder per vraag de reacties van de deelnemers:

Hoe vindt u het wonen hier in de Jadestraat en wat zou voor u het wonen prettiger maken?

Hier werd aan één tafel meteen de behoefte aan een bushalte van lijn 6 of 8 genoemd. Waarom kan er tijdens de 4daagse wel een halte in de buurt staan en in de rest van het jaar niet. De 4daagse mensen kunnen goed lopen, terwijl de bewoners van de Jadestraat veelal moeilijk ter been zijn. Iemand vraagt of het prikken van de Trombosedienst ook in de Toermalijn kan plaats vinden vanwege de afstand naar de andere prikposten. Anke zal het bespreken.

Zou u meer mensen in uw directe omgeving willen ontmoeten?

De deelnemers zouden meer willen doen om de burens die zich terugtrekken wat meer bij het geheel te betrekken. Zo kan het aanknopen van een gesprekje en het groeten al een begin zijn, maar het is niet makkelijk. Een bijeenkomst als deze zou vaker moeten worden georganiseerd.

Zou u iets actiefs willen doen, maar u weet niet goed hoe?

Sommige deelnemers willen wel meer in de Toermalijn komen, maar hebben geen zin in steeds maar die bingo. Als bijvoorbeeld de kerstbijeenkomst zonder bingo, zouden ook zij graag komen.

Vindt u het leuk uw ideeën te geven om iets te organiseren voor of met uw burens?

- er is een duidelijke behoefte aan een gespreksgroep over rouw en verlies;
- iemand bracht het idee naar voren van een leeskring;
- iemand zou graag meedoen in een knutselmiddag;
- iemand zei: "de liederentafel, dat die weer terugkomt, daar heb ik interesse in", twee deelnemers willen het mee oppakken. Voorstel: doe het 's avonds en vraag bewoners van de Weem er ook bij;
- iemand wil graag tekenen, kan hij meedoen in de groep van het aquarelleren? (de leidster van deze groep kwam later binnen en de heer is welkom in de groep);
- een man wil graag met anderen hobbymatig schaken of dammen, zijn er mensen die mee willen doen?
- iemand wil graag een serieuze gespreksgroep, meer deelnemers hebben interesse en de gespreksleider geeft aan dat naar mogelijkheden gezocht gaat worden; gesprekspunt daarbij is of het alleen deelnemers van de Jadestraat mogen zijn, of dat het ook breder uit Hatert, bijvoorbeeld bewoners van de Weem en ook van de Zonnebaars;
- een van de deelnemers zit in een sjoelgroep, maar de groep wordt steeds kleiner, een advertentie voor nieuwe leden ophangen in de Toermalijn levert niet zo veel op, hoe zou het zijn om elke maand een papier bij iedereen in de bus te doen met de laatste oproepen, berichten en programmapunten van de Toermalijn (Is dit iets voor Wim en Jos of vooral voor een van hun vrijwilligers?);
- een deelnemer wil met haar man graag regelmatig eens Thais koken voor een groep bewoners, dan brengt Jos in dat ook hij een voorstel heeft van iemand die eens in de week in de Toermalijn wil koken voor bewoners;
- iemand vertelt dat er eens in de week heerlijke friet wordt gebakken in de Toermalijn, er komen niet zo veel mensen, wat blijkt samen te hangen met de bekendheid hiervan, voorstel om ook dit in de maandelijkse brief op te nemen, omdat niet iedereen de aankondigen in de Toermalijn leest; alternatief voor een brief aan iedereen is om bij de brievenbussen meer gebruik te gaan maken van het mededelingenbord;
- iemand vermeldt dat er een groep gaat starten die nieuwe bewoners gaat bezoeken, dit liep vertraging op vanwege de leiding van Talis (privacyregels) , maar nu kan men van start gaan (onder anderen mevrouw Iwanda Hendriks heeft interesse hiervoor).

De deelnemers noemde de volgende woorden op de vraag hoe ze deze morgen gevonden hadden:

- inspirerend;
- vruchtbaar;

- gezellig;
- interessant;
- het is goed om samen te praten;
- positief;
- gezellig;
- leuk;
- leerzaam.

Op 19 januari 2013 is een volgende ontmoeting afgesproken. Iedere deelnemer neemt één andere bewoner mee.

Alle deelnemers krijgen het verslag van deze bijeenkomst in de bus.

Na afloop stonden vier deelnemers buiten in de druilerige regen bij elkaar. Het gesprek was kennelijk nog niet afgelopen...

Verslag van uitvoering van de Buurttafel Irene Vorrinkstraat op 4 juni 2013

Aanwezig waren rond de 35 bewoners (sommigen een deel van de bijeenkomst), 3 gespreksleiders (Kees Scheffers, COiL, Ineke van Beek, ZZG en Henk van den Berg, COiL), 2 personeelsleden van het restaurant.

De deelnemers werden bij binnenkomst ontvangen en naar drie tafels begeleid. Aan de tafels werd koffie en thee met een Bosche bol geserveerd. Op de tafels lagen afbeeldingen van oude foto's van Nijmegen en het dorp Hatert. Terwijl de deelnemers binnenkwamen ontstond aan de tafels al meteen een gesprek over de foto's.

Op het moment dat iedereen voorzien is van koffie en thee verwelkomt Kees Scheffers de aanwezigen. Hij vertelt over het initiatief van de buurttafel en wat de bedoeling is van deze bijeenkomst. Daarna beginnen de gespreksleiders met het tafelgesprek rond de vraag: kunt u iets vertellen over een ontmoeting die u altijd is bij gebleven. Een aantal aanwezigen moest meteen denken aan de eerste ontmoeting met hun geliefde.

De volgende vraag was: Hoe kunnen wij als buurtbewoners hier prettig wonen? Veel aanwezigen beleven het wonen hier als plezierig.

Toch zijn er ook zaken naar voren gebracht die om aandacht vagen:

- wonen in een appartement kan best eenzaam zijn;
- je krijgt niet altijd informatie over werkzaamheden of grote veranderingen die om het gebouw bezig zijn;
- er zijn soms mensen in het gebouw die hier niet horen, waardoor je je niet zo veilig voelt;
- het restaurant wordt niet meer als een ontmoetingsplaats ervaren;
- de doorgang naar het restaurant via de binnendeur is niet meer mogelijk.

Vervolgens kwam de vraag naar de activiteiten aan de orde.

Er is een filmclub en via de fysiotherapie een gymclub. Deze laatste wordt als heel plezierig ervaren. Veel andere activiteiten worden opgenoemd, van de hobbywerkplaats tot zanggroepje. Toch zijn er ook wensen:

- Thema-groepen rondom levensvragen; bijvoorbeeld over: hoe ga je met gebreken om?
- Exposities in het gebouw
- Een thema-avond over oud –Nijmegen. De organisatie 'Nijmegen in Beeld' kan dit organiseren.
- Een leesgroep bij iemand thuis; maar wie leidt dit dan? En wie gaat de kar trekken? In twee groepen aan de orde.
- Iemand (voorzitter huurdersvereniging) biedt aan een leestafel met dagbladen en tijdschriften te organiseren in '...bij de burens'.
- Groepen van 6 a 7 personen kunnen in mijn appartement zegt iemand.
- Kan deze middag een vervolg krijgen in de vorm van een gespreksgroep ?
- Er is belangstelling voor een koor: samen zingen (bestaat al), toneel spelen, briden.

Er zijn heel veel activiteiten maar de mobiliteit, of het gebrek aan vrijwilligers of de financiële bijdrage kan een belemmering zijn om mee te doen.

De vraag komt op hoe je als groep zelfstandig wonenden, vrijwilligers kunt aansturen.

Aan het einde van het gesprek komt de vraag aan de orde wat het wonen hier nog prettiger zou maken.

Genoemd worden de volgende zaken:

- Men vraagt om een telefoonkring, om elkaar te helpen met boodschappen doen, met name in geval van ziekte.
- Men zou graag een duidelijker informatievoorziening willen. Er is iemand in de groep die wil meedenken met de verbetering van de layout van de nieuwsbrief, zodat oudere bewoners de relevante informatie ook goed kunnen vinden.
- Men zou graag zien dat het restaurant wat flexibeler met het menu omgaat. Wat meer snacks. Een van de personeelsleden van het restaurant krijgt het woord en vertelt dat het restaurant geen snackbar is. De belangen van de restauranthouder en de bewoners lopen op dit punt dus uit elkaar.

Na ruim twee uur is de bijeenkomst afgelopen. Het algemene gevoel werd goed onder woorden gebracht met deze uitspraak: "Fijn om deze ontmoeting te mogen meemaken. Hopelijk gauw weer. We kijken er naar uit!"

Verslag van uitvoering van de Buurttafel Zijpendaal-Muiderslot op 17 juni 2013

Aanwezig waren 8 bewoners en de gespreksleiders Kees Scheffers en Henk van den Berg van het COiL.

Aanvankelijk leek het dat er niemand zou komen. Vanaf 10.15u kwamen bewoners binnen en rond 10.30u zat er toch een groep van 8 mensen om de tafel en lieten de foto's van hand tot hand gaan. Na de koffie met een stukje taart verwelkomde Kees de mensen en vertelde over het initiatief om buurttafels te organiseren.

De deelnemers vertelden allen iets over hun leven en over hun wonen hier in Hatert. Twee deelnemers waren door hun ziekte ernstig gehandicapt. Twee anderen vertelden over ingrijpende verlieservaringen.

De aanwezigen wonen nog maar kort in de nieuwe appartementen. Er zijn wat praktische zaken, b.v. over de ingang en de afzuiginstallatie die voortdurend blijft lopen.

De deelnemers kennen vaak een klein deel van de voorzieningen in de wijk, maar men mist een overzicht van activiteiten. Er is dus behoefte aan een informatiepakket over de wijk.

De behoeften van de deelnemers zijn heel verschillend:

- een dansavond;
- een mogelijkheid om rustig (de krant) te lezen met een kopje koffie;
- klaverjassen;
- informatie over sport of fitness.

Een van de deelnemers wil graag voorlichting geven in de wijk over slechtziendheid en hoe anderen hier mee om kunnen gaan. Hieraan gekoppeld is het idee een voorziening te openen waar mensen met visuele- en andere handicaps terecht kunnen met hun verhaal en hun vragen.

Een andere idee is het openen van een ontmoetingsruimte voor mensen die ... zijn om elkaar te ontmoeten en gezamenlijk activiteiten te ondernemen. Er is behoefte aan informatie over wat er op dit punt mogelijk is.

De deelnemers zijn positief over het initiatief van de buurttafel. Zij willen graag een vervolg, weer met gespreksleiders van COiL. De aanwezigheid van medewerkers van Portaal bij een volgende bijeenkomst wordt op prijs gesteld.

Bijlage 2

Buurtgerichte Sociale Activering

is een methode voor het activeren van sociaal kwetsbare burgers en de sociale netwerken en voorzieningen in hun woonomgeving. De aanpak omvat zowel een individuele benadering als een participatieve aanpak gericht op de hele buurt. De methode vraagt inzet op drie niveau's: van bewoners, van organisaties in de wijk en van de gemeente.

Onderzoeken naar praktijkervaringen laten zien dat professionals overwegend positief zijn. De methode bestaat uit waardevolle elementen, maar vereist wel een aantal randvoorwaarden en de nodige coördinatie. Deelnemers hebben na afloop vaak meer contact met burens en zijn actiever met vrijwilligerswerk, opleiding of werk.

Doel

Het doel van de methode *Buurtgerichte sociale activering* (BSA) is het activeren van zowel sociaal kwetsbare buurtbewoners als van sociale netwerken en voorzieningen in en rond hun omgeving, waarbij de buurt benut wordt als vindplaats en springplank.

Doelgroep

De primaire doelgroep van de methode zijn alle sociaal kwetsbare bewoners in een buurt. Daarnaast zijn er twee secundaire doelgroepen: (in)formele organisaties in de buurt en beleidsmakers.

Aanpak

Buurtgerichte sociale activering is vooral een individuele benadering, maar tegelijkertijd ook een participatieve aanpak gericht op de hele buurt. De methode vraagt inzet op drie niveaus: van bewoners, organisaties in de wijk en de gemeente. Hiertussen vindt een vertaalproces plaats van individuele vragen naar concrete acties binnen persoonlijke participatietrajecten; samenwerking tussen organisaties in de buurt is daarmee essentieel. De methode is te verdelen in de volgende vier fasen.

De assessmentfase: Een goed beeld krijgen van de buurtbewoner en diens leefwereld.

Benadering- en contactleggingfase: Op een outreachende manier deelnemers werven en samen de mogelijkheden verkennen tot deelname aan het BSA-traject.

Gemeenschappelijk ontwikkelen van een activeringstraject: De individuele bewoner een stap verder brengen in de eigen ontwikkeling en bekijken wat de buurt daartoe te bieden heeft. Niet alleen de bewoner wordt in deze fase geactiveerd, ook instellingen in de buurt.

Daadwerkelijk actief worden: Het probleemoplossend vermogen van de bewoner wordt vergroot doordat hij of zij participeert in activiteiten. Trajectbegeleiding wordt geboden in de vorm van casemanagement op basis van vragen van de individuele bewoner.

Materiaal

Beschikbaar is de publicatie *Buurtgerichte sociale activering: Methodiekbeschrijving voor een gebiedsgerichte aanpak*. Deze publicatie is geschreven door Thomas Freitag, Iris Leene en Carel Tenhaeff en in 2003 gepubliceerd door het NIZW in Utrecht.

Ontwikkelaar

MOVISIE (voorheen NIZW)

info@movisie.nl

www.movisie.nl

030 789 20 00

Contactpersoon

Welzijnsgroep Sedna Emmen

Lenny Jansen

l.jansen@welzijngroepsedna.nl

info@welzijngroepsedna.nl

0291 68 08 00

Onderbouwing

De methode *Buurtgerichte sociale activering* (BSA) is niet helemaal nieuw, maar deels gebaseerd op bestaande methodieken (Freitag et al., 2003). De methode werkt vanuit de individuele belevingswereld van de bewoner aan een gemeenschappelijk traject van activering. Voor de onderbouwing hiervan baseert de ontwikkelaar zich op theorieën in de dieptepsychologie, de humanistische psychologie, de cultuurhistorische psychologie en de kritische psychologie. Binnen BSA worden drie gespreksmethoden gebruikt, waarbij de ontwikkelaar zich baseert op verschillende theorieën: de narratieve gespreksmethode, gespreksmethoden vanuit de creatieve procestheorie en de methode van het ervaringsleren. De ontwikkelaar heeft twee invalshoeken gekozen: het ervaringsleren en de educatieve benadering. De methode BSA besteedt ook aandacht aan het verwerken van ingrijpende ervaringen. Voor de onderbouwing maakt de ontwikkelaar gebruik van het model van Kübler-Ross (1969 in Freitag et al., 2003). Tot slot maakt BSA gebruik van casemanagement bij het vormgeven van de trajectbegeleiding.

Praktijkervaringen

In twee gemeentes waar pilots hebben plaatsgevonden, Emmen en Hengelo, maakt de methode nog steeds onderdeel uit van het reguliere beleid. Ook is bekend dat de methode is overgebracht naar Nieuw-Buinen. Buiten deze drie gemeentes is onduidelijk wat de regionale spreiding van de methode is.

Een drietal rapporten doet verslag van ervaringen met vormen van buurtgerichte sociale activering (Dekkers, 2002; Wentink, 2003; Wolters, 2007) (zie 3.1). Twee rapportages doen verslag van pilots die hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van de methode (Dekkers, 2002; Wentink, 2003), een derde rapportage (Wolters, 2007) doet verslag van het werken met BSA. Uit de rapporten komt een overwegend positief beeld naar voren van het werken met de methode. Daarnaast formuleren de auteurs een aantal lessen en aandachtspunten voor het werken met de methode. Zo komt naar voren dat inkadering van de methode in een gemeentelijke structuur essentieel is en formele samenwerkingsafspraken tussen organisaties in de buurt belangrijk (Dekkers, 2002). Vraaggericht werken ervaren professionals als waardevol, maar tegelijkertijd ook moeilijk. Tijd, ruimte en een vrij budget vergemakkelijken vraaggericht werken (Dekkers, 2002). Individueel maatwerk is een meerwaarde van de methode, maar professionals realiseren zich dat dit vraagt om een breed aanbod aan participatiemogelijkheden en ondersteuning (Wentink, 2003). Kortom, de methode bestaat uit waardevolle elementen, maar vereist wel een aantal randvoorwaarden en de nodige coördinatie.

In één van de rapportages wordt gesteld dat deelnemers als resultaat van deelname aan het traject vaak meer contact hebben met burens en meer deelnemen aan vrijwilligerswerk, opleiding of werk dan ze daarvoor deden (Wolters, 2007).

Effectonderzoek

De ontwikkelaar voert geen onderzoek naar de effectiviteit van de methode, dergelijk onderzoek is evenmin gevonden bij de door MOVISIE uitgevoerde literatuursearch.

Samenvatting werkzame elementen

De assessmentfase zorgt ervoor dat de buurtactiverder invoelend kan inspelen op de leefwereld van de bewoner: aansluiten bij de maatschappelijke en culturele context en de individuele levenservaring.

De vertrouwensband tussen bewoner en buurtactiverder is essentieel voor het slagen van een vraaggericht traject.

Op outreachende wijze bewoners benaderen.

Inzicht krijgen in de complexiteit van de behoeften van de deelnemer: de vraag achter de vraag.

De bewoner ervan bewust maken dat hij zelf medeproducent is van zijn afhankelijkheid.

Vergroten van probleemoplossend vermogen door participatief leren centraal te stellen.

Opbouwen van een veilige situatie voor de deelnemer om van daaruit te kunnen oefenen met onveilige momenten: leren onzekerheden aan te durven.

Individuele wensen vertalen naar collectieve oplossingen.

De buurt als interventiekader en als brandpunt van samenwerking.

Dubbele activering: niet alleen de bewoner activeren, maar ook het instellingennetwerk in de buurt. Samenwerken met voorzieningen op uitvoerend en beleidsniveau onder duidelijke afspraken: een open overlegstructuur tussen instellingen in de buurt.

Buurtreminiscentie

Het centrale doel van Buurtreminiscentie is het verbinden van mensen op buurtniveau. Door middel van het ophalen en uitwisselen van herinneringen ontstaan nieuwe bindingen tussen buurtbewoners van alle leeftijden en herkomst.

Professionals zijn in evaluaties positief over de methode. De werving van deelnemers, continuïteit en taalbarrières zijn wel aandachtspunten. Hoewel de traditionele reminiscentiemethode uitgebreid is onderzocht op haar werkzame mechanisme, is er nog geen effectonderzoek naar buurtreminiscentie gedaan.

Doel

Het centrale doel van buurtreminiscentie is het verbinden van mensen door de verhalen die zij delen. Daarnaast beoogt de methode: mensen te activeren, communicatie tussen buurtbewoners te stimuleren, de kwaliteit van sociale relaties in de buurt te verbeteren en sociale cohesie op buurtniveau te versterken.

Doelgroep

De methode beoogt alle buurtbewoners te betrekken ongeacht leeftijd of herkomst. Specifiek richt buurtreminiscentie zich op groepen buurtbewoners die weinig onderling contact hebben. Daardoor zijn deze buurtreminiscentieprojecten vaak intercultureel en intergenerationeel van aard.

Aanpak

Een buurtreminiscentieproject kenmerkt zich door steeds uitbreidende netwerken en is opgedeeld in drie fasen. De eerste fase, leren reminisceren, richt zich meestal op ouderen uit de buurt. Reminiscentiegroepen komen in deze fase in besloten, herkenbare en veilige groepen bijeen. Er worden verhalen opgehaald en uitgewisseld aan de hand van thema's en triggers. Het doel van de eerste fase is het creëren van een veilige en vertrouwde omgeving waarin deelnemers tot vertellen kunnen komen en leren wat een goed verhaal is. In de tweede fase, leren uitwisselen, worden de verschillende reminiscentiegroepen uit de eerste fase gemengd. Het uitwisselen van verhalen en herinneringen gebeurt nu dus in een veel heterogenere groep met mensen van verschillende culturen. Daarnaast leren deelnemers elkaar stimuleren tot vertellen middels verschillende uitwisselingstechnieken. De laatste fase, leren werken aan een narratieve structuur, richt zich op het tot stand brengen van een narratieve buurt door het project te verbreden door continue lussen: activiteiten die leiden tot nieuwe activiteiten of betrokkenheid van nieuwe doelgroepen. Daarnaast worden samenwerkingsverbanden tot stand gebracht die de continuïteit van de reminiscentieactiviteiten in de buurt kunnen waarborgen.

Materiaal

De methodische uitwerking van buurtreminiscentie is terug te vinden in de publicatie: *Een buurt vol verhalen. Integratie van generaties en culturen door buurtreminiscentie*, geschreven door C.

Mercken, uitgeven in 2002 door NIZW in Utrecht. Deze publicatie is te bestellen of te downloaden op de site van MOVISIE.

Ontwikkelaar

MOVISIE (voorheen NIZW)

Catharijnesingel 47

3511 GC Utrecht

030 789 20 00

Onderbouwing

Buurtreminiscentie is gebaseerd op traditionele reminiscentie. Het ophalen van herinneringen wordt gebruikt om deelnemers te activeren en om contacten tussen personen te stimuleren. Psycholoog R. Butler betoogde in 1963 voor het eerst dat reminiscentie belangrijk is voor het opmaken van de

levensbalans. In de daaropvolgende decennia zijn uit onderzoek en praktijk talloze andere voordelen van reminiscentie aangetoond. Zoals Gibson (1994) en Buijssen & Poppelaars (1997) lieten zien kunnen herinneringen ook een belangrijke sociale rol vervullen; ze kunnen mensen met elkaar verbinden. Gedeelde herinneringen bieden een gemeenschap een basis voor de toekomst en dragen ertoe bij dat mensen een aantal gemeenschappelijke kenmerken leren herkennen. Door steeds meer groepen en individuen te betrekken wordt een steeds groter deel van de buurt met elkaar verbonden door de verhalen die zij delen.

Praktijkervaringen

Er zijn een drietal evaluatieverslagen verschenen waarin de praktijkervaringen van de professionals zijn beschreven (Kamminga en Vink, 2000; Hilverda, 2006; Mercken, 2002). Professionals in drie buurtreminiscentieprojecten zijn positief over de winst die met het project behaald is: 'De aanvankelijke terughoudendheid van de deelnemers veranderde langzaam in contact met elkaar en leidde in sommige gevallen zelfs tot vriendschap'. Wel zijn er een aantal cruciale aandachtspunten. Zo werkt werving van deelnemers veruit het beste via eigen netwerken. De continuïteit van het project is een punt van aandacht: lange vakanties van verschillende etnische groepen en de vastenmaand Ramadan kunnen een project vertragen. Ook kunnen taalbarrières deelname van sommige groepen bemoeilijken. Maar ondanks deze aandachtspunten zijn de projectleiders onverdeeld positief. Eén van de projectleiders: "“Hier willen we mee doorgaan’ is de meest gehoorde reactie.” In de praktijkverslagen van de verschillende buurtreminiscentieprojecten zijn deelnemers niet geïnterviewd.

Effectonderzoek

Er zijn diverse onderzoeken gevonden naar de effectiviteit van reminiscentie (zie onder meer Bohlmeijer, 2007), deze zijn echter vooral gericht op individuele doelen en niet op de collectieve doelen die buurtreminiscentie kenmerken. Er is geen onderzoek gevonden naar de effectiviteit van de methode buurtreminiscentie.

Samenvatting werkzame elementen

Ophalen en delen van herinneringen

Start met het werken aan vertrouwen in kleine homogene groepen in de eerste fase van de methode
Deelnemers worden gestimuleerd om onderlinge overeenkomsten te ontdekken door herkenning van elkaars verhalen

Gebruikmaking van de sociale context van de buurt: Steeds meer mensen en organisaties worden betrokken

Uitwisseling van herinnering met steeds meer buurtbewoners

Continuïteit waarborgen door samenwerking met partners en vrijwilligers

Het verspreiden van verhalen als een essentieel onderdeel van het proces, niet als de uitkomst

Openheid: Alle buurtbewoners kunnen meedoen, ongeacht leeftijd of herkomst

Starten met ouderen: Het ophalen van herinneringen is een natuurlijke activiteit van het ouder worden